

Страни језик

Мостови пријатељства

Компетенције за демократску културу у настави страних језика природно су интегрални део аутентичних комуникативних чинова који подупиру овладавање функционалним знањима о језичком систему, култури и стратегијама учења страног језика, затим оспособљавање за усмену и писану комуникацију и за развијање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

Претходно, у *Смерницама за интеграцију референтног оквира компетенција за демократску културу у одабраним програмима наставе и учења* (Савет Европе, 2022), у делу који се обраћа настави страних језика, дати су неки корисни „алати“ који су показали да, сходно природи и примарном циљу учења предмета, КДК не треба посматрати изоловано, већ као део аутентичних чинова који се комуникативним приступом оживљавају на часу у настави страних језика. У сличном духу, само нешто операционалније, у овом штиву понудићемо сет активности које на прилагодљив, отворен, динамичан и приступачан начин наставници могу да примењују у свом раду. Њихова основна намена јесте да послуже као идеје за осмишљавање оригиналних примера добре праксе које омогућавају да се предвиђене граматичке и лексичке структуре уче на природан начин у ситуативним комплексима, у којима се паралелно преносе/посредују предметна знања и развија КДК. Истовремено, понуђене сугестије могу се применити и у настави других предмета, у мери у којој то дозвољава њихова образовна природа.

Структурно, сваки илустративни предлог активности садржи: домен, опис и ниво компетенције/а на коју се односи, неколико репрезентативних исхода, комуникативну/е функцију/е, тематску/е област/и и пример за наставну праксу.

Практично, манифестовани примери су адаптивни и погодни за све нивое образовања, односно степен сложености ће им се повећавати или снижавати у зависности од узраста и језичких диспозиција ученика.

Наставници различитих страних језика, претходно су, у раду са својим ученицима, успешно тестирали функционалност и практичну примену понуђених примера који развијају КДК, а да им то није сметало да остваре циљ часа и очекиване резултате учења.

Пример за наставу 1.

Предлог за четврти разред основне школе

Одабране компетенције:

1.2. Поштовање културне разноликости из групе Вредности.

фOTO: Shutterstock / FamVeld

Опис одабране компетенције:

- O: 1.2.a) *Показује толеранцију према различитим уверењима и сматра да треба стремити међусобном разумевању и дијалогу са групама које су „другачије“.*
- C: 1.2.б) *Прихвата и уважава културолошке разлике.*

2.1. Отвореност према културној разноликости из групе Ставови.

Опис одабране компетенције:

- O: 2.1.a) *Заинтересован је за учење о вредностима, традицијама и погледима на свет припадника других култура.*
- C: 2.1.б) *Показује радозналост и знатижељу да се непосредно упозна са другим културама.*

Активност: **Спајамо две обале, градимо мост**

Циљ активности: Унапређивање свих видова говорних активности, проширивање вокабулара, оспособљавање за усмену и писану комуникацију, усвајање граматичких правила на природан начин. Развијање интересовања за учење о вредностима, традицијама и погледима на свет припадника других култура; развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене.

Тематске области:

- Обичаји и традиција, фолклор, прославе (рођендани, празници)
- Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења
- Исхрана и гастрономске навике
- Путовања
- Мода и облачења
- Спорт, забава и разонода
- Слободно време – забава, разонода, хобији

Комуникативне функције: Поздрављање; Представљање себе и других; Давање основних информација о себи; Давање и тражење основних информација о другима; Честитање празника и других значајних догађаја.

Могући исходи из програма наставе и учења за четврти разред основне школе који се остварују кроз ову активност:

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- тражи и даје једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање;
- разуме једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагује на њих;
- тражи мишљење и изражава допадање/недопадање једноставним језичким средствима;
- размени информације које се односе на дату комуникативну ситуацију;
- опише радње и способности користећи једноставна језичка средства.

Материјал за рад: Хамер папири, оловке/бојице/фломастери; спискови кључних појмова карактеристичних за своју и страну културу (по могућству – за сваку групу припремити различите спискове речи).

Опис активности: Ученици се деле у групе (не више од пет ученика по групи). Свака група има одговарајући материјал за рад. Ученицима се дају јасне инструкције. Након рада на задатку и излагања представника група, организује се дискусија.

Припрема за рад: Ученицима се даје задатак да нацртају реку са две обале. Од једне до друге обале треба да буде довољно простора за изградњу моста од речи. Поделе им се потом спискови кључних речи које треба да распореде и испишу на једној, односно на другој обали. Дати појмови манифестују најбитније особине, препознатљива обележја, географске појмове и сл., полазне, односно циљне културе (своје и стране културе).

Интеркултурни садржаји који могу бити обухваћени вежбама: познате личности из области спорта, глуме, музике, књижевности, националне историје; престонице и препознатљива обележја, грађевине, обичаји, карактеристична јела или пића и сл.

ФОТО: Shutterstock / Evgeny Atamanenko

Препорука за наставнике: Будите што креативнији!

Поступак:

Ученици добијају задатак да пронађу парове речи које су међусобно повезане по сличности и да изаберу најближу реч или израз који је заједнички за оба појма. Изабрану реч уписују у предвиђен простор градећи мост који спаја две обале. Међу понуђеним речима постоје и оне које не могу да се повежу према задатом критеријуму.

Након што заврше с радом, представници група излажу своје резултате, а потом упоређују решења до којих су дошли.

Вођена дискусија

Када су ученици завршили са задатком, следи вођени разговор који треба да подстакне ученике да размишљају о следећим питањима:

- ❓ С каквим изазовима су се суочавали приликом изградње мостова?
- ❓ Да ли им је било тешко да пронађу парове?
- ❓ Како су долазили до решења?
- ❓ Шта им је било најизазовније?
- ❓ Да ли постоје „делови“ на обалама којима нису могли да пронађу парове? Због чега?
- ❓ На који начин „усамљени појам“ ипак може да пронађе свог пара?

ФОТО: Shutterstock / Evgeny Atamanenko

Ученици могу постављати питања једни другима, јер је свака група имала своју врсту изазова.

Пример за наставу 2.

Предлог за седми и осми разред основне школе

Одабрана компетенција:

3.4. Емпатија из групе Вештине.

Опис компетенције:

О: 3.4.а) *Саосећа са људима у невољи.*

О: 3.4.б) *Препознаје ситуације у којима је људима у његовом/њеном окружењу потребна помоћ.*

- C: 3.4.г) *Сагледава ситуацију из перспективе других особа.*
- H: 3.4.д) *Изражава саосећајност, било да је реч о осећању радости или туге, са људима са којима нема директан контакт.*
- H: 3.4.ђ) *Препознаје осећања других људи, чак и када они то не показују и показује спремност да одреагује на одговарајући начин.*

Активност: **Санта леда**

Циљ активности: Унапређивање свих видова говорних активности, проширивање вокабулара, оспособљавање за усмену и писану комуникацију, усвајање граматичких правила на природан начин. Предлагање решења у вези са осећањима и потребама; усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа, развијање емпатије и осећаја за друге.

Комуникативне функције: Описивање бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; исказивање жеља, интересовања, потреба, осета и осећања (предлагање решења у вези са осећањима и потребама; Усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа).

Могући исходи из програма наставе и учења за седми разред основне школе који се остварују кроз ову активност:

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осећањима и реагује на њих;
- изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;
- опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства.

Могући исходи из програма наставе и учења за осми разред основне школе који се остварују кроз ову активност:

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- размени неколико повезаних информација у вези са жељама, интересовањима, осетима и осећањима;
- искаже и објасни жеље, интересовања, потребе, осете и осећања;

Тематске области:

- Емоције, љубав, партнерски и други међуљудски односи
- Етички принципи; ставови, стереотипи, предрасуде, толеранција и емпатија; брига о другоме
- Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења

- размени информације које се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања.

Материјал за рад: Хамер папири, прибор за писање, слике леденог брега, листа кључних појмова потребних за израду индивидуалног задатка.

Поступак

Вежба 1

У уводној активности ове вежбе ученицима се показују слике леденог брега, и то следећим редоследом:

1. Прво им се показује Слика 1. *Врх леденог брега.*

2. Следи Слика 2. *Санта леда испод површине воде.*

3. Слика 3. *Санта леда изнад и испод површине воде.*

Након приказивања сваке појединачне слике ученицима се постављају питања.

После приказивања Сlike 1, ученицима се могу постављати следећа питања:

- ? Шта видите на слици? / Које боје доминирају? / Шта примећујете у даљини? / Која осећања у вама изазива ова слика? / Какво је небо (ведро, облачно...)? / Да ли бисте пловили овим водама? / и сл.

Након приказивања Сlike 2, питања могу бити следећа:

- ? Шта је представљено на слици? / Које су доминантне боје? / Желите ли да додирнете облик који видите? Због чега? / Шта осећате док посматрате слику? / Шта све примећујете на слици? / Да ли бисте пливали у овој води? / и сл.

Пошто је откривена Слика 3, могући оквир за разговор је следећи:

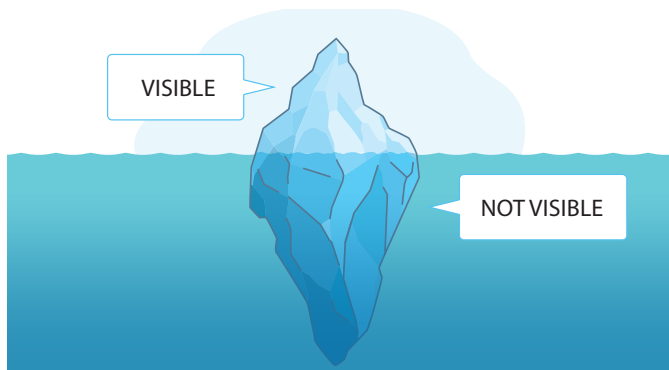
- ? Да ли сте изненађени приказом који видите / очекивали да су прва и друга слика једна целина? / Да ли сте могли да претпоставите да се испод врха леденог брега крије оваква санта леда? / Који део леденог брега вам више привлачи пажњу? Због чега? / Да ли врх леденог брега говори о томе шта се крије испод површине воде? / Шта у вама буди врх леденог брега, а шта санта леда испод воде када посматрате слику у целини? Опишите своја осећања. / и сл.

Вежба 2

Након што су се упознали са сликама и разговарали о њима следи индивидуални рад ученика, а затим вођена дискусија.

Индивидуални рад ученика: По организованој дискусији, ученици понаособ скицирају санту леда коју ће поделити и сваки део насловити на страном језику који учи: *Видљиво – Није видљиво* (као на Слици 4. где је дат пример за енглески језик). Наставник/ца је припремио/ла листу речи написаних на српском језику које ученици треба да испишу на страном језику који уче, у одговарајући део леденог брега, у односу на то шта они мисле – **шта јесте, а шта није видљиво голим оком**, на пример: нечија боја косе, боја очију, узраст, одећа, говор, обућа, фризура, израз лица, осећања, туга, негодовање, гестови, срећа, ситуација у породици, обичаји, традиција, веровања, навике, страх, љубав, љутња, бес итд.

Слика 4. Скица сante леда

Извођење закључака: Када су ученици завршили са задатком, следи вођени разговор. Иницијална питања могу бити:

- ? Да ли је уписано више појмова у видљиви или у невидљиви део сante леда?
- ? Шта мислите, због чега је то тако?
- ? Шта је лакше, показати видљиву или невидљиву сante леда?
- ? Како код других да препознамо оно што је испод површине?
- ? Да ли се довољно трудимо да разумемо једни друге / препознамо када је некоме потребна помоћ?
- ? Шта мислите да ли је увек лако рећи оно што осећамо? Због чега?
- ? Који сигнали нам говоре да је некоме потребна помоћ?
- ? Шта ти можеш данас да учиниш да би да разумео/ла друге и ублажио/ла лоша осећања друге особе / осећања туге, тескобе, беспомоћности?
- ? ...

Пример за наставу 2:

Предлог за трећи разред основне школе

Одабрана компетенција:

3.4. Емпатија из групе Вештине.

Опис компетенције:

О: 3.4.а) *Саосећа са људима у невољи.*

Н: 3.4.д) *Изражава саосећајност, било да је реч о осећању радости или туге, са људима са којима нема директан контакт.*

Активност: Састави поруку пријатељства

Циљ активности: Унапређивање свих видова говорних активности (с акцентом на читању и писању). Писано исказивање својих осећања, развијање емпатије и осећаја за друге.

Комуникативне функције: Исказивање потреба и осећања; Саопштавање својих и туђих и осећања и емпатично реаговање на њих.

Могући исходи из програма наставе и учења за трећи разред ОШ који се остварују кроз ову активност:

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- разуме свакодневне исказе у вези са осећањима и реагује на њих;
- изрази осећања једноставним језичким средствима.

Материјал за рад: Новински чланци из пригодног часописа за децу, папири и прибор за писање (лепак, маказе за папир).

Поступак:

Ученицима се поделе новински чланци из пригодних часописа за децу на страном језику који уче (у складу с њиховим узрастом) које треба пажљиво да анализирају, а нарочито да обрате пажњу на наслове. Где год уоче неку лепу реч, заокруже је и запишу на папир (или исеку и залепе на папир). Од издвојених речи треба да саставе поруку пријатељства.

Ученици анализирају новински чланак и издвајају речи које им могу послужити за састављање поруке пријатељства. Након проналажења пригодних речи и састављања поруке пријатељства, оне се убацују у шешир (или кутију). Ученици, један по један, извлаче поруке и наглас читају првој особи до себе. Када се круг затвори, следи разговор.

Тематске области:

- Емоције, љубав, партнерски и други међуљудски односи
- Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења

Дискусија може бити подстакнута следећим питањима:

- ? Како си се осећао/ла док си трагао/ла за правим речима пријатељства?
- ? Да ли ти је било тешко да саставиш поруку?
- ? Опиши своја осећања током читања поруке.
- ? Опиши своја осећања током примања поруке.
- ? Да ли су нам свима потребне поруке пријатељства и разумевања?
- ? Да ли поруке пријатељства развијају саосећајност према нашој околини?
- ? ...

Пример за наставу 3.**Предлог за шести разред основне школе**

Одабрана компетенција:

3.6. Језичке, комуникативне и вишејезичке вештине из групе Вештине.

Опис компетенције:

О: 3.6.а) *Јасно изражава своје мишљење о некој теми.*

Активност: **Слажем се, не слажем се**

Циљ активности: Унапређивање свих видова говорних активности, проширивање вокабулара, оспособљавање за усмену и писану комуникацију, усвајање граматичких правила на природан начин. Изражавање мишљења, слагања/неслагања и давање образложења.

Тематска област:

- Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења

Комуникативна функција: Изражавање мишљења.

Могући исходи из програма наставе и учења за шести разред основне школе који се остварују кроз ову активност:

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих;
- изражава мишљење, слагање/ неслагање и даје кратко образложење.

Материјал за рад: По једна копија упитника на језику који уче за сваког ученика (у прилогу).

Опис активности: Ученицима се поделе упитници које је наставник/ца припремио/ла, а који они треба да попуне. Очекује се да одговори ученика манифестују њихово мишљење о датим исказима, вредновано по бодовној скали 1–5. Након попуњавања упитника ученици образлажу своје одговоре, а дата образложења представљају оквир за развијање дискусије.

Припрема за рад:

Ученицима се каже да се недавно појавио чланак у новинама о деци и да се од њих тражи да кажу шта мисле о датим предлозима. Подели им се по један примерак упитника. На табли се напише бодовна скала и објасни им се њено значење (значење бројева 1–5):

5 = у потпуности се слажем

4 = углавном се слажем

3 = делимично се слажем

2 = углавном се не слажем

1 = уопште се не слажем

Прилог који се дели ученицима:

1. Деца би требало да иду на спавање најкасније у поноћ.	5	4	3	2	1
2. Деца би требало да имају домаћи задатак свакога дана.	5	4	3	2	1
3. Деца би требало да раде све школске и домаће задатке на компјутеру.	5	4	3	2	1
4. Деца би требало да се баве физичким активностима свакога дана.	5	4	3	2	1
5. Деца би требало да проводе време у природи најмање једном недељно.	5	4	3	2	1
6. Деца би требало да помажу у кућним пословима свакога дана.	5	4	3	2	1

Поступак:

Ученици добијају задатак да свако за себе, у складу са својим мишљењем, заокружи одговарајући број поред наведених тврдњи. Пошто заврше, формирају се парови са задатком да једни другима кажу колико се слажу са наведеним тврдњама и да дају кратко образложење својих одговора – нпр.: *Уопште се не слажем да деца*

треба да имају домаћи задатак свакога дана, јер деца немају времена са се играју. Или: Углавном се слажем да деца треба да помажу у кућним пословима, зато што немају времена то стално да раде. Имају много да уче...

Оквир за вођену дискусију

Ученици се позивају да поделе са одељењем своје одговоре и да образложе своје мишљење. Њихови одговори могу се искористити за развијање дискусије на нивоу одељења. На пример, како замишљају да би требало да изгледа један дечји дан.

Пример за наставу 4.

Пример за први разред средње школе – гимназије

Одабране компетенције:

1.1. Поштовање људског достојанства и људских права из групе Вредности.

Опис компетенције:

О: 1.1.а) *Поштује људска права и права детета.*

С: 1.1.б) *Заступа мишљење да све државне институције треба да поштују, штите и спроводе људска права и да нико не сме бити подвргнут тортури и понижавајућем поступању.*

4.3. Знање и критичко разумевање политике, права и људских права из групе Знање и критичко разумевање.

Опис компетенције:

О: 4.3.б) *Идентификује разлоге зашто сваки појединац има обавезу да поштује људска права других.*

С: 4.3.в) *Образложи колико су и због чега људска права значајна у друштву.*

Н: 4.3.ђ) *Критички промишља о развојној природи људских права и тренутном стању људских права у различитим деловима света.*

Активност: **Слажем се, не слажем се**

Циљ активности: Унапређивање свих видова говорних активности, проширивање вокабулара, оспособљавање за усмену и писану комуникацију, усвајање граматичких правила на природан начин. Тражење и изражавање мишљења; изражавање слагања/неслагања и давање образложења; развијање критичког мишљења.

Комуникативна функција: Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања.

Могући исход из програма наставе и учења за први разред средње школе који се остварују кроз ову активност:

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- изражава своје утиске и осећања и образлаже мишљење и ставове у вези с блиским темама;
- учествује у краћим дијалозима, размењује информације и мишљење са саговорником.

Тематска област:

- Свакодневни живот (организација времена, послова, слободно време)
- Свет рада (перспективе и образовни системи)
- Потрошачко друштво

Материјал за рад: По једна копија упитника на језику који уче за сваког ученика (у прилогу).

Опис активности: Ученицима се поделе упитници које је наставник/ца припремио/ла, а који они треба да попуне. Очекује се да одговори ученика манифестују њихово мишљење о датим исказима, вредновано по бодовној скали 1–5. Након попуњавања упитника ученици образлажу своје одговоре, а дата образложења представљају оквир за развијање дискусије.

Припрема за рад:

Ученицима се каже да се недавно појавио чланак у новинама; да се чланак односи на поштовање људских права и права детета и да се од њих тражи да кажу шта мисле о датим предлозима. Подели им се по један примерак упитника. На табли се напише бодовна скала и објасни им се њено значење (значење бројева 1–5):

5 = у потпуности се слажем

4 = углавном се слажем

3 = делимично се слажем

2 = углавном се не слажем

1 = уопште се не слажем

Предлог упитника садржи преузете и адаптиране исказе из Конвенције о правима детета:

1. Дете има право на слободу изражавања.	5	4	3	2	1
2. Ниједно дете не сме да буде подвргнуто нехуманом или понижавајућем поступку или кажњавању.	5	4	3	2	1
3. Деца не треба да носе одговорност за своје поступке, јер су деца.	5	4	3	2	1
4. Деца би требало да се баве физичким активностима свакога дана.	5	4	3	2	1
5. Деца би требало да проводе време у природи најмање једном недељно.	5	4	3	2	1
6. Свако дете би требало да стиче образовање на језику средине у којој живи, без обзира на порекло.	5	4	3	2	1

Поступак:

Ученици добијају задатак да свако за себе, у складу са својим мишљењем, заокружи одговарајући број поред наведених тврдњи. Пошто заврше, формирају се парови са задатком да једни другима кажу колико се слажу с наведеним тврдњама и да дају кратко образложење својих одговора. Њихови одговори могу се искористити за развијање дискусије на нивоу одељења.

Пример за наставу 5.

Предлог за четврти разред средње школе

Одабране компетенције:

3.2. Вештине аналитичког и критичког размишљања из групе Вештине.

Опис компетенције:

О: 3.2.а) *Уочава нове информације на основу претходних сазнања и користи чињенице да образложи своје мишљење.*

С: 3.2.б) *Преиспитује тачност информација које користи.*

С: 3.2.в) *Процењује могуће ризике настале коришћењем различитих информација.*

3.7. Вештине за сарадњу из групе Вештине.

Опис компетенције:

О: 3.7.а) *Изграђује позитивне односе с другим људима у групи и одговорно обавља свој део посла.*

Активност: **Реконструкција догађаја – писање вести**

Циљ активности: Унапређивање свих видова говорних активности, проширивање вокабулара, оспособљавање за усмену и писану комуникацију, усвајање граматичких правила на природан начин. Тумачење илустрација и уочавање релевантних детаља; развијање вештина критичког и аналитичког мишљења и медијске писмености.

Комуникативне функције: Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.; Описивање и упоређивање лица и предмета; Скретање пажње; Изражавање слагања и неслагања.

Могући исходи из програма наставе и учења за четврти разред средње школе који се остварују кроз ову активност:

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- тумачи и описује илустрације, истичући релевантне детаље;
- опширно описује или излаже на тему из ширег окружења и домена интересовања, користећи додатна образложења;
- у интеракцији са саговорником исказује и брани своје идеје и мишљења о актуелним дешавањима уз објашњења, аргументацију и коментаре;
- излаже, брани и заступа свој став;
- изражава слагање и/или неслагање са саговорником.

Тематске области:

- Свакодневни живот (организација времена, послова, слободно време)
- Свет рада (перспективе и образовни системи)
- Интересантне животне приче и догађаји
- Живи свет и заштита човекове околине
- Научна достигнућа, модерне технологије и свет компјутера (распрострањеност, примена, корист и негативне стране)
- Медији и комуникација
- Храна и здравље (навике у исхрани, карактеристична јела и пића у земљама света)
- Потрошачко друштво
- Спортски и спортске манифестације
- Србија – моја домовина
- Познати градови и њихове знаменитости, региони и земље у којима се говори циљни језик
- Европа и заједнички живот народа

Материјал за рад: По један комплет припремљених слика (фотографија) за сваку групу. Контекст може бити из било које тематске области.

Опис активности: Ученици играју улогу младих новинара који пишу за један часопис (који може и да се наслови) и имају задатак да напишу вест о догађају који виде на сликама/фотографијама које добије сваки члан групе, а које је наставник/ца унапред припремио. Свака група добија исти сет слика/фотографија које анализирају.

Припрема за рад: Ученици добијају питања на која морају да одговоре како би вест била поуздана (наставник/ца осмишљава сет питања). Формирају се групе тако да у свакој буде по четири ученика. Сваки ученик у групи добија по једну (различиту) слику, коју остали чланови групе не смеју да виде.

Сет могућих питања на која сваки ученик у групи треба да одговори да би вест била поуздана, у односу на различите аспекте:

- ? Опис: Шта видите на слици? Које су кључне карактеристике и детаљи?
- ? Контекст: Где је снимљена слика? Када је настала? Ко је аутор?
- ? Фокус: Ко или шта је доминантна фигура на слици? Каква је емоционална или симболичка веза субјекта (доминантне фигуре) са околином?
- ? Композиција: Како је слика организована?
- ? Боје и светло: Које боје доминирају на слици? Каква је употреба светла и сенке? Какав је утицај ових елемената на перцепцију слике?
- ? Порука: Који су могући мотиви или теме које слика истражује, односно порука коју слика носи (намера аутора)?
- ? Емотивни одзив: Каква осећања или мисли изазива слика код вас?
- ? Контекстуална анализа: Како се слика уклапа у шири контекст времена, културе или друштва у којем је настала?
- ? ...

Поступак:

Ученици су подељени у групе, али у првој фази свако ради **индивидуално**, то јест свако за себе проучава слику коју је добио и саставља тезе на основу припремљених питања. Остали чланови групе не смеју да виде његову/њену слику, као ни тезе које пише. (Ученици добијају пет минута за дату активност.)

Након истека предвиђеног времена наставник/ца узима слике од ученика, а они укрштају своје тезе и прелазе на **групни рад** – на нивоу групе пишу заједничку вест.

По завршетку активности, представници група наглас читају вест коју су припремили. Пре њихових извештаја открива им се да је свака група и имала сет истих слика на основу којих су осмислили вест.

Извештаји група могу се искористити за развијање дискусије на нивоу одељења.

Вођена дискусија

Кључни оквир за дискусију јесте питање које се односи на личну интерпретацију; питање о томе колико различито представљамо неке догађаје у зависности од личне перцепције:

- ? У којој мери лично искуство, знање или ставови утичу на разумевање слике?
- ? Да ли су вам због неког доминантног елемента измицали други важни детаљи на слици?
- ? Да ли вам је било тешко да напишете заједничку вест?
- ? Због чега?
- ? Како угао гледања може да утиче на писање заједничке вести?
- ? ...

Питање за размисљање: Колика је вероватноћа да се појаве две исто или слично написане вести?

Пример за наставу 6.**Предлог за четврти разред средње школе**

Одабране компетенције:

3.2. Вештине аналитичког и критичког размишљања
из групе Вештине.

Опис компетенције:

О: 3.2.а) *Уочава нове информације на основу претходних сазнања и користи чињенице да образложи своје мишљење.*

3.3. Вештине слушања и опажања из групе Вештине.

Опис компетенције:

О: 3.3.а) *Пажљиво слуша другачија мишљења.*

3.6. Језичке, комуникативне и вишејезичке вештине
из групе Вештине.

Опис компетенције:

О: 3.6.а) *Јасно изражава своје мишљење о некој теми.*

3.7. Вештине за сарадњу из групе Вештине.

Опис компетенције:

О: 3.7.а) *Изграђује позитивне односе с другим људима у групи и одговорно обавља свој део посла.*

Активност: **Мозаик перспектива**

Циљ активности: Унапређивање свих видова говорних активности, проширивање вокабулара, оспособљавање за усмену и писану комуникацију, усвајање граматичких правила на природан начин; развијање способности посматрања и тумачења слике и уочавање релевантних детаља, разликовање чињеница од интерпретација, извођење закључака на основу аргумената, развијање критичког и аналитичког мишљења.

Комуникативне функције: Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.; Изражавање потврде и негирање; Изражавање допадања и недопадања; Исказивање просторних и временских односа; Описивање и упоређивање лица и предмета; Исказивање сумње и несигурности.

Могући исходи из програма наставе и учења за 4. разред средње школе који се остварују кроз ову активност:

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- тумачи и описује илустрације, табеле, слике, графиконе, истичући релевантне детаље;
- разуме једноставнија образложења ставова и мишљења саговорника;
- брани и заступа свој став и изражава слагање и/или неслагање са саговорником;
- током и после презентације разуме питања у вези с темом, одговара на њих и пружа додатна објашњења;
- учествује у дијалогу и размењује мишљења и информације у вези са својим окружењем и свакодневним ситуацијама;
- објашњава на једноставан начин традиционално схваћене одлике властите културе припадницима страних култура;
- процењује како властита и туђа уверења и вредности утичу на начин на који се опајају и разумеју други људи и културе.

Тематске области:

- Свакодневни живот (организација времена, послова, слободно време)
- Свет рада (перспективе и образовни системи)
- Интересантне животне приче и догађаји

Материјал за рад: Припремљена слика (фотографија) која је подељена на четири дела. Контекст може бити из било које тематске области, али је важно да на њој буде приказано нешто необично што је карактеристично за другу културу. Фотографија може да садржи: архитектонске елементе, биљке, дрвеће, децу, одрасле, занимања, интеракцијске односе међу људима/децом, природне појаве, јело, пиће итд. Препорука је да се пажљиво изабере слика или фотографија коју ће ученици анализирати.

Опис активности: Ученици се деле у четири групе, при чему свака група добија по један део четвороделне слике (фотографије) за детаљну анализу. Сваки члан групе пажљиво посматра материјал који је група добила и бележи уочене детаље. Потом упоређују појединачне налазе и долазе до заједничких закључака које ће заступати изабрани члан тима. Након што свака група представи своје резултате, следи организована дискусија у којој ученици размењују мишљења, упоређују резултате до којих су дошли и процењују значај сваког елемента у разумевању целокупне слике.

Припрема за рад: Ученицима се каже да ова активност има три корака.

Први корак је пресудан. Пошто су формиране групе и подељен материјал за рад, ученицима се даје јасна и недвосмислена инструкција: **„Нека свако од вас напише шта види на слици. Упоредите то што сте самостално учили и сачините јединствено запажање групе у неколико везаних реченица.“** (Инструкцију никако не треба почети реченицом: **„Опишите оно што видите.“** Оваква инструкција ризикује да пређе у интерпретацију, а у овом кораку кључна је идентификација.) Неопходно је да материјал кружи и да га сваки ученик у групи добије како би записао своја запажања. Од ученика се очекује да пажљиво проуче оно што виде на слици, тј. делу слике који је њихова група добила. Могућа питања о којима треба да размишљају приликом решавања овог задатка:

- ? 1) Ко су ликови на слици? 2) Да ли су то деца, одрасли или особе различитих занимања? 3) Какве активности се одвијају на слици, то јест шта присутни на слици раде – да ли су у игри, обављају неки посао, уче, разговарају? 4) Обратити пажњу на изразе лица или гестове ликова и шта они показују (љутња, срећа, радост, туга и сл.). 5) Каква је околина и шта је присутно у окружењу? 6) Да ли су у природи, у граду? 7) Идентификовати објекте, мобилијар, споменике и сл. 8) Који елементи су необични (одећа, обућа, предмети итд.)?

Други корак се односи на давање значења елементима слике (на пример: Ако се на слици налазе особе које се осмећују док разговарају и носе традиционалну одећу, значење елемената може бити следеће: „Чини се да ови људи уживају у разговору...“).

Трећи корак је формирање мишљења и извођење закључака (на пример: „Ова слика показује особе које разговарају о нечему лепом. Они су обучени у традиционалну одећу и припадају некој другој култури.“)

Поступак:

Док ученици посматрају и праве белешке, наставник дели флипчарт (или таблу) на три колоне – Колона 1: Описивање; Колона 2: Интерпретација и Колона 3: Формирање мишљења и извођење закључака, али их још не именује, већ их само нумерише.

По завршетку активности, представници група представљају своја заједничка запажања и уписују их у колоне, према јасним инструкцијама:

- У колону 1 запишите све видљиве елементе слике коју сте анализирали.
- У колону 2 упишите шта значе одређени елементи на слици.
- У колону 3 напишите мишљење о слици и које закључке сте извели.

Након што ученици упишу своја запажања у одговарајуће колоне, резултати њиховог рада отварају целокупну слику. Сада је тренутак да им се открију називи колона и да им се каже да су, на основу својих запажања и интерпретација, извели закључке о слици (фотографији), иако су посматрали само њене делове. Ученици се потом позивају да размотре целину и упућују да уоче како делови које су анализирали доприносе комплетној слици. Затим се покреће дискусија о томе у којој мери и на који начин различити елементи и њихова интерпретација, као и недостатак информација, могу да утичу на целокупно разумевање контекста.

Вођена дискусија

Питања за организовање дискусије могу бити:

- ? Упоредите одговоре у колонама 1 и 2. Да ли су у складу? У којим случајевима није дошло до слагања?
- ? Да ли су неки одговори открили стереотипе или предрасуде у вашим интерпретацијама? Ако јесу, како можемо да их превазиђемо?
- ? Како појединачни елементи и њихова интерпретација утичу на формирање мишљења и закључака? Образложите своје размишљање у неколико везаних реченица.
- ? Који фактори утичу на интерпретацију? Које улоге имају лична искуства и културни контекст?
- ? Да ли ваша појединачна запажања одговарају поруци слике или фотографије у целини?
- ? Можете ли формирати мишљење и доносити закључке, а да претходно нисте сагледали целину?
- ? У којим животним ситуацијама можете применити оно што сте научили током ове активности? Наведите пример који илуструје употребу ових вештина у свакодневном животу.

На основу досадашњих информација, процените колико ваша наставна пракса доприноси развоју КДК по Контролној листи која се налази на страни 114.

СТРАНИ ЈЕЗИК

ЦИЉ УЧЕЊА ПРЕДМЕТА

Општи циљ учења страног језика, у свим циклусима доуниверзитетског образовања, јесте овладавање функционалним знањима о језичком систему и култури и стратегијама за учење страног језика, оспособљавање за основну усмену и писану комуникацију⁵ и развијање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

Савремена настава предмета Страни језик се реализује од првог разреда основног образовања и васпитања као Први страни језик, односно од петог разреда основног образовања и васпитања као Други страни језик, па до краја средњег образовања. Учење предмета претпоставља усвајање функционалних знања о језичком систему и култури, унапређивање стратегија учења, развијање комуникативне компетенције и интеркултурног разумевања. Формално и садржински, централну позицију заузимају комуникативне функције, које заједно са исходима и језичким активностима чине опште лингвистичке категорије, реализоване кроз широко постављене теме и комуникативне чинове. Учење страног језика представља кумулативни процес који предвиђа постепено савладавање постављених циљева учења и континуирану надоградњу језичких способности и компетенција, уз умерену прогресију, прилагођену циљној групи. Истовремено, предмет обезбеђује и друга образовно-васпитна предумућства, која се огледају у јачању когнитивних способности, обogaћивању личности, јачању емоционалне сигурности, конструисању и стабилизовању идентитета, учешћу у разноврсним активностима у националном и интернационалном окружењу, ефективној комуникацији и преузимању иницијативе, развоју критичког мишљења и расуђивања, сарадњи са другима у сврху заједничког или јавног интереса, на примерен и креативан начин. Њиме се, надаље, подстиче и потпомаже: развој општих компетенција, преваходно оних социјалних (навикавање на тимски рад, прилагођавање групи и позиционирање унутар ње) и комуникационих (познавање и примена законитости вербалног и невербалног општења; усвајање конверзационих конвенција и стратегија учења; прецизније разумевање културних феномена и културног релативизма); развијање усмене и писане дигиталне комуникације.

ЦИЉ УЧЕЊА ПРЕДМЕТА

Специфични циљеви учења страног језика обухватају следеће:

- овладавање комуникативним вештинама;
- развијање способности учења страног језика;
- развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова;
- развијање општих и специфичних стратегија учења и критичког мишљења;
- развијање способности за самостално, аутономно учење, тражење, селекцију и синтезу информација;
- развијање интеркултуралне компетенције, стицање сазнања и развијање способности вредновања и подстицање толеранције према страном и сопственој култури и језику;
- стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости;
- развијање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика;
- усвајање знања из страног језика која ће ученику омогућити да се у усменој (и писаној) комуникацији компетентно и самосвесно споразумева са људима из других земаља;
- усвајање норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који учи;
- развијање интересовања за наставак учења датог страног језика и других страних језика;
- стицање експлицитних знања о језичком систему циљног језика и развијање способности уочавања језичких законитости;
- развијање читалачких навика и различитих врста функционалне писмености;
- подстицање читалачке активности у складу са сазнајним, узрасним и индивидуалним интересовањима и способностима ученика;
- развијање вишејезичне компетенције која омогућава коришћење и интеграцију знања из различитих језика у јединствен и динамичан систем, унапређује дивергентно мишљење и оснажује толеранцију према двосмислености;
- развијање способности медијације.

Истовремено, учење страног језика се темељи и на развоју међупредметних компетенција, чиме се омогућавају различите иновативне форме школског рада, укључујући и оне проистекле из измењених и технички унапређених видова учења, а поготову из прикупљања и процесуирања информација, што је кључна одлика модерног образовања, а у будућности ће, неизоставно, још више добијати на значају.

⁵ Програм учења страног језика у првом и другом разреду основне школе је растерећен писања и читања.

ПОВЕЗАНОСТ И ДОПРИНОС ПРЕДМЕТА РАЗВИЈАЊУ КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА ДЕМОКРАТСКУ КУЛТУРУ

Повезаност програма наставе и учења страног језика са компетенцијама за демократску културу уочава се како у циљу учења предмета, исходима и темама/кључним појмовима садржаја, тако и у Упутству за дидактичко-методичко остваривање програма. Истовремено, предмет Страни језик развија специфичне предметне компетенције које у великој мери доприносе овладавању свих 20 компетенција обухваћених моделом компетенција за демократску културу – функционално-прагматичка компетенција (компетенција разумевања говора и компетенција разумевања писаног текста; компетенција писаног изражавања и компетенција усменог изражавања; умеће језичког посредовања – медијација), лингвистичка компетенција (компетенција познавања и разумевања принципа функционисања и употребе језика), социокултурна (интеркултурална) компетенција, дискурзивна компетенција. Изразита повезаност предмета, која појединцу омогућава да ефикасно и на одговарајући начин учествује у култури демократије, огледа се у присутној социокултурној (интеркултуралној компетенцији). Та знања се односе на све аспекте живота једне заједнице, од свакодневне културе (навике, начин исхране, радно време, разонода), услова живота (животни стандард, здравље, сигурност) и умећа живљења (тачност, конвенције и табуи у разговору и понашању), преко међуљудских односа, вредности, веровања и понашања, до паравербалних средстава (гест, мимика, просторни односи међу саговорницима итд.). У тесној вези са социокултурном компетенцијом је и интеркултурална компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између говорних заједница у којима се ученик креће (како у матерњем језику/језицима, тако и у страним језицима које учи). Интеркултурална компетенција такође подразумева развијање радозналости, толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест развој интеркултурне личности.

Будући да се настава страног језика, већ од првих година учења, темељи на интеракцији у којој ученици комуницирају („делују“) на основу садржаја у контексту аутентичних ситуација или задатака где изразито доминира комуникативни успех, компетенције (КДК) које се видљиво могу операционализовати кроз исходе овог предмета су како оне које су груписане у **Вештинама** (најпре језичке, комуникативне и вишејезичне вештине, вештине за сарадњу и вештине слушања и опажања), потом у **Ставовима** (где доминира отвореност према другим културама, као и према другим уверењима, погледима на свет и праксама), тако и у **Вредностима** (изразито у вредновању културне разноликости) и у **Знању и критичком разумевању** (посебно код знања и критичког разумевања језика и комуникације и знања и критичког разумевања културе и култура). Истовремено, овладавање социокултурном компетенцијом од прве године учења страног језика осигурава активацију и примену целокупног скупа компетенција за демократску културу, који ће се захваљујући цикличној и континуалној концепцији програма прилагођавати конкретним захтевима и потребама контекста учења.

КЉУЧНЕ РЕЧИ

КУЛТУРА, УЧЕЊЕ, УЧТИВОСТ, ПОНАШАЊЕ, РЕАГОВАЊЕ, СЛУШАЊЕ, ПОШТОВАЊЕ, САРАДЊА, ОДГОВОРНОСТ, ОТВОРЕНОСТ, ЕМПАТИЈА, ПИТАЊА, АНАЛИТИЧКО И КРИТИЧКО МИШЉЕЊЕ, ТОЛЕРАНЦИЈА, РАЗУМЕВАЊЕ СВЕТА, РАВНОПРАВНОСТ, РАЗЛИЧИТОСТ, ЉУДСКА ПРАВА, ДОСТОЈАНСТВО, ГРАЂАНСКИ ДУХ...

ПРИМЕРИ РАЗВИЈАЊА КДК

Компетенције за демократску культуру не треба посматрати изоловано, већ као део аутентичних чинова који се комуникативним приступом оживљавају на часу. Тиме се, по принципу развојне спирале, пажљиво, доследно и систематски, холистичким приступом, напоредо са граматичким и лексичким вештинама развијају и КДК.

Већ смо напоменули да је Референтни оквир компетенција за демократску культуру организован у четири поља: знање и критичко разумевање, вештине, ставови и вредности. Два поља су из когнитивног, а два су из афективног домена, а заједно су у непосредној вези са понашајним, и све компетенције су (у већој или мањој мери) заступљене у настави страних језика.

Ми се овде нећемо бавити програмима и појединачним исходима, јер их наставници добро познају и знају које исходе и садржаје ће бирати приликом обраде планираних тема и на који начин ће их операционализовати, а да они, истовремено, развијају и предметна знања и компетенције за демократску культуру. Обратићемо се корисним „алатима“ који у складу са природом и примарним циљем учења предмета могу бити добра основа и почетни импулс за креирање нових ситуационих комплекса / комуникативних чинова у којима се паралелно преносе/посредују предметна знања и развија КДК.

Покушаћемо да на прилагодљив, отворен, динамичан и приступачан начин понудимо сет прилагодљивих алата које наставници могу примењивати у свом раду. Наравно, издвојићемо неколико компетенција из сва четири домена и илустративно приказати начине и могућности развијања КДК у настави страних језика.

ПРИМЕР АКТИВНОСТИ: МЕДИЈАЦИЈА

Циклус: сви
Разред: сви

Кренућемо од КДК коју директно развија настава страних језика, а која припада домену Вештина – језичке, комуникативне и вишејезичне вештине. Она се огледа у самој природи и примарном циљу учења предмета. Ова компетенција подразумева да се ефикасно и на одговарајући начин комуницира са другим људима који говоре исти или неки други језик, и да се делује као посредник између оних који говоре различитим језицима.

Ово потоње се у настави страних језика развија кроз посебну компетенцију – медијацију, која се у вишим разредима издваја као посебна активност. Компетенција медијације је дефинисана као врста језичког посредовања између особа које не говоре исти језик (или се из неког другог разлога не разумеју), а у циљу преношења (суштине) поруке, што укључује и одређено преобликовање текста (усменог, писаног или комбинованог). То је учестала врста активности у свакодневnoj пракси, која представља саставни део опште језичке компетенције, али се истовремено ретко упражњава у настави. Могући узрок томе јесте зазор наставника од делатности која подсећа на превођење (што се може тумачити као страх да се у иначе комуникативно оријентисаној настави не пронађу трагови граматичко-преводне методе). Зато је важно подсетити да се медијација не може изједначити с превођењем; она се у многим случајевима може практиковати и изван наставе, у стварним комуникативним ситуацијама, где би ученици садржаје из страног језика преносили особама у свом окружењу које тај језик не познају (или обрнуто, уколико би неки изворни говорник датог језика комуницирао са особом која његов језик не познаје, али уз посредство ученика који га изучава као страни).

У том смислу, осим предметних знања и граматичких категорија, неопходних за успешну комуникацију на циљном језику, час страног језика красе различите ситуације у којима ученик, као учесник комуникације, не реализује само комуникативну активност већ изражава своје мишљење, покреће иницијативу, тражи информацију, усмерава ток разговора, изводи закључке, посредује...

ПРИМЕРИ АУТЕНТИЧНОГ КОМУНИКАТИВНОГ МЕДИЈАЦИОНОГ ЗАДАТКА ЗА НАСТАВУ ЧИТАЊА И ЗА НАСТАВУ ГОВОРА:

1) ПРИМЕР ЗА НАСТАВУ ГОВОРА може бити посредовање у размени информација са иностраним туристима.

ЗАДАТАК: Овај задатак се изводи кроз игру с поделом улога (*Role play*) с три улоге.

Туриста жели да сазна које су главне знаменитости у граду у коме се налази (нпр. Нови Сад, Београд, Крагујевац, Ниш...), како би их посетио. Ученик преноси молбу мештанину и објашњава Италијану шта је чуо од мештанина.

Ученик има задатак да посредује између страног туристе и мештанина који не говори његов језик.

УЛОГЕ: Италијан⁶ туриста – ученик који посредује – мештанин који не говори италијански језик.

ПОДАЦИ (*кључне речи*): (1) Музеј савремене уметности на левој обали Саве; (2) Тврђава Калемегдан; (3) пешачка зона Кнез Михаилова; (4) Спомен-парк „Крагујевачки октобар“; (5) Нишка тврђава...

2) ПРИМЕР ЗА НАСТАВУ ЧИТАЊА може бити активност читања пригодних текстова који одговарају интересовањима и образовним потребама ученика.

ЗАДАТАК: *Јесте ли знали да...*

Ученици треба да прочитају информативни текст⁷ на страном језику (нпр. о животу жирафа у зоолошким вртovima и на слободи) и да на страном језику прибележе кључне информације.

Наставник проверава њихово разумевање текста, а потом добијају задатак да на матерњем језику систематизују најважније информације тако да их могу тог истог дана пренети родитељима (У школи смо данас читали текст о жирафама. Јесте ли знали да...).

Организовањем оваквих и сличних језичких активности код ученика се покрећу операције декодирања поруке – разумевања, и кодирања поруке – изражавања, чиме страни језик потврђује своју специфичну ангажовану улогу у васпитавању културе дијалога, уважавању личности и различитости, те поштовању принципа демократичности. А можда је најважније то што се код ученика васпитава умеће да на рачун сопствене активности и иницијативе, исказују поштовање, стрпљивост, уважавање туђег мишљења, учтивост, пристојност и да говоре тако да их људи разумеју и да они разумеју њих.

⁶ Дати задатак се прилагођава предмету, односно туриста може бити и Енглец, Немац, Рус, Француз или Шпанац, у зависности од језика који се учи.

⁷ Избор текстова за реализацију оваквог типа задатка прати степен прогресије у развоју језичких компетенција.

ПРИМЕР АКТИВНОСТИ:
РАЗВИЈАЊЕ
ЗАЈЕДНИЧКОГ,
ПАРАЛИНГВИСТИЧКОГ
МИКРОЈЕЗИКА

Циклус: сви

Разред: сви

Из истог домена – домена Вештина КДК јесте и вештина слушања и опажања. Она се развија на свим часовима страног језика и подразумева да се осим разумевања онога што се говори и како се говори, посебна пажња поклања разумевању невербалног понашања других људи. Познато је да се једна те иста информација може пренети на различите начине. Велики утицај на квалитет двосмерне комуникације на часу имају паралингвистички елементи који треба да буду функционално повезани са представљањем одређених садржаја. Најизраженији су: тембр; дијапазон тона (гласа); вокална резонанца; темпо говора; смех; уздах; говорна пауза. Њихова улога је у анотацији и нивелацији смисла

исказа (фраза), изражајном говору. На квалитет речи утиче и то да ли наставник седи или стоји, да ли гледа ученика у лице, да ли гледа у под, прелистава уџбеник, или је током наставничког говора ученицима расута пажња. Понекад је свеукупност моторичког понашања, покрета, држања тела пресудно значајна за укључивање ученика у процес комуникације на часу. Чак се и саопштавање непријатних вести ученику може умногоме ублажити уколико је пропраћено осмехом. Гестови и реч су узајамно зависни и повезани. Гестовима се скраћује текст, речи се могу заменити покретом. И речи и гестови имају своја значења. Гестом и мимиком се наглашава изражавање недоумице, незадовољства, досаде, узбуђења, радости, однос говорника и слушалаца према садржају информације. Ефикасност часа се може повећати ако се заједно с ученицима развија заједнички, паралингвистички микројезик. Језик мимике и гестова развија узајамни однос поверења наста-вника и ученика, унапређује способност активног слушања и указује им на важност адекватне невербалне комуникације у будућем изражавању интерперсоналних ставова.

ПРИМЕР АКТИВНОСТИ:
АНАЛИЗА
КУЛТУРОЛОШКИХ
ФЕНОМЕНА

Циклус: сви

Разред: сви

Вештина емпатије је у настави страних језика у тесној вези са интеркултуралном компетенцијом. У том смислу, развијање когнитивне емпатије би подразумевало да можемо да разумемо туђе и другачије становиште, условљено разликама било личним, друштвеним или културним, а афективне емпатије – способност препознавања, разумевања, па чак и прихватања да други људи имају другачије потребе и различито доживљавају исте ситуације. Све то код ученика подстиче саосећајност и наводи га да на одговарајући, добронамеран начин реагује на различите ситуације, уз извесну способност пре-

испитивања властитих уверења и емоција и већу способност прилагођавања. Један од начина на који ово директно развијамо је анализа културних феномена из перспективе различитих култура које им дају различито тумачење, нпр. како се опажа тачност у различитим културним просторима, или лични простор и сл.

Пример активности за анализу културних феномена из перспективе различитих култура које могу да дају различито тумачење може бити читање текста о прослави неког догађаја и обичајима везаним за циљну културу.

ЗАДАТАК: *Прослава рођендана – обичаји*

Ученици читају текст/слушају аудио-прилог нпр. о прослави рођендана у Немачкој⁸. Током читања/слушања трагају за обичајима и праксама који се разликује од наших, нпр. слављеник се договара с гостима ко ће шта од хране донети – да се слављеник не истроши скроз; све што остане после рођендана се пакује и гости то носе својој кући; уобичајени поклон је ваучер за слављеникову омиљену продавницу (у неком ситном износу); сви који су позвани у обавези су да потврде долазак...

Ученици имају задатак да у тексту обележе њима необичне обичаје. На часу се развија дискусија, односно непристрасно и нестереотипно поређење двеју (или више) култура. Уместо обичаја везаних за прославу рођендана, ученици могу анализирати обичаје везане за прославу празника, радне и животне навике, начин исхране, слободно време, стилове градње и сл., а задатак може бити и пројектног типа.

⁸Обичаји се могу анализирати из перспективе више култура (не само из полазне и циљне културе) на страном језику који се учи.

**ПРИМЕР АКТИВНОСТИ:
ИСТРАЖИВАЊЕ
КУЛТУРОЛОШКИХ
СТЕРЕОТИПА**

Циклус: сви

Разред: сви

**ПРИМЕР АКТИВНОСТИ:
КРЕАТИВНОСТ И
КОНСТРУКТИВНИ
ПРИСТУП РАЗЛИЧИТИМ
ДОГАЂАЈИМА ИЛИ
СИТУАЦИЈАМА**

Циклус: сви

Разред: сви

Вредности припадају домену општих веровања која појединци имају о жељеним циљевима којима треба да се тежи у животу, ту се налази и компетенција која обухвата скуп вредности о културној разноликости. Учење страног језика увек је интеркултурно учење. Будући да су језик и култура неодојиво јединство, компетенције из овог домена развијају се на сваком часу. Изазовни истраживачки задаци могу бити везани за истраживање стереотипа везаних за циљну културу у поређењу са културом свог народа, знаменитим личностима, обичајима, културним обрасцима, начином исхране, навикама, празницима, разонодом и сл. Овакви задаци подстичу културно сензитивно обликовање ставова и прилагођени су (треба да буду) узрасту ученика.

У домену Ставова настава страних језика несумњиво подстиче отвореност и радозналост према другим културама и другачијим вредностима, животним ставовима, дубље разумевање властитих уверења и ставова, што за собом повлачи боље разумевање властите улоге у друштву и култури у којој живи, одговорнији однос према себи и окружењу, али и развијенију самоефикасност која произлази из учешћа у различитим комуникативним ситуацијама са припадницима друге и властите културе, препознавања властитих способности и њиховог реалистичнијег сагледавања. Толеранција према двосмислености је директно повезана с вишејезичношћу, јер освешћује чињеницу да је комуникација непредвидљива, да исти феномени могу да се разумеју на различите, чак и противречне начине.

ЗАДАТАК:

Лажни пријатељи

Ученици читају/слушају текст у којем се појављују „лажни пријатељи“. Током читања/слушања ученици идентификују речи које су формално идентичне или веома сличне у полазном и циљном језику, али имају дивергентна значења.

Пример:

Дечак 1: Tom will forgive you eventually.

Дечак 2: Шта? Том ће ми евентуално опростити?!

Овакав тип вежбе показује колико је комуникација ризично, клизаво поље (уме да буде и на матерњем језику) и код ученика подстиче спремност да прихвате суштински недостатак јасноће и да се са нејасноћама или ситуацијама у којима се становишта не подударају са њиховим носе на конструктиван и позитиван начин.

ПРИМЕР АКТИВНОСТИ: ИЗРАДА ПРЕЗЕНТАЦИЈА

Циклус: сви

Разред: сви

визуелних форми (исечци аудио-књига дијалогског карактера, краћих филмова и серија, телевизијских репортажних прилога, видео-спотови, прилози са јутјуба итд.) у којима се обрађују блиске, познате и узрасно примерене теме активирају вештину слушања и опажања, нарочито у фази прикупљања информација.

Активацији демократске културе, поред примене вербалних (и невербалних/паралингвистичких) метода, доприноси и разноврсност метода самосталних ученичких радова у којима се реализују мануелне активности (нпр. израда паноа, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), као и сарадничко (вршњачко) учење. Ученици се баве конкретним темама, ситуацијама и искуствима у којима се мобилишу вредности, ставови, вештине и знање и критичко разумевање. Коришћење краћих, медијски подржаних аудио и аудио-

ПРИМЕР АКТИВНОСТИ: КЉУЧНЕ РЕЧИ ЗА КДК НА СВАКОМ ЧАСУ

Циклус: сви

Разред: сви

Приликом развијања дидактичке подршке, наставник заједно са ученицима може осмислити кључне речи за демократску културу које се користе у учионици у смисленим контекстима и подстичу атмосферу демократичности, заједништва и међусобне сарадње. Коришћење те терминологије је заступљено на сваком часу, а степен сложености зависи од степена прогресије лингвистичких знања, навика и умења и екстралингвистичких представа везаних за неку конкретну тему.

КОМУНИКАТИВНЕ ИГРЕ (ЧИНОВИ) ПОГОДНЕ ЗА РАЗВИЈАЊЕ КДК

1. **Игра размена информација** – ученици размењују одређене информације на језику који уче.
2. **Игра глувих телефона** – ученици посредују у преношењу поруке која може бити исказана на истом језику или на различитим језицима.
3. **Игра пантомиме** – један ученик гестикулацијом представља одређену појаву, а други даје језичко тумачење.
4. **Игра импровизације** – ученици креирају комуникативни чин на почетну премису, надовезујући се једни другима на исказе.
5. **Различите активности**, „олуја идеја“ (brainstorming) и сл. у којима се на одабрани појам или појаву гради мапа асоцијација.
6. **Игра погађања одређених појмова** – један ученик поседује информацију а остали треба да откривају о чему се ради, постављајући питања на страном језику.
7. **Игра слагалице** – ученици заједничким радом решавају слагалицу и долазе до тачног решења или заједнички изведеног закључка.
8. **Игра наћи пара** – сваки ученик добија фотографију (или илустрацију) и сваки од њих има и свог пара, тј. ученика који има идентичну фотографију (илустрацију). Задатак је да се парови пронађу. Ученици иду једни до других, постављају питања или описују своју фотографију (илустрацију), те на основу добијених одговора или датих описа проналазе свог пара.

9. **Игра селекције** – ученици добијају листу појмова, а једна реч је кључна. Путем дијалога (и дискусија на вишим узрасним нивоима) неопходно је открити о којој кључној речи се ради.
10. **Игра размене базира се на размени одређених информација** међу ученицима, али те информације треба уклопити како би текст био целовит. Они размењују информације и конструишу целовит текст.
11. **Игра улога** се може организовати тако да ученици добијају одређени идентитет и у складу с тим глуме и учествују у дијалозима на страном језику. Дијалози могу бити спонтани или унапред осмишљени, у зависности од узраста ученика.
12. **Игре осмишљавања реалних животних ситуација** захтевају решавање неке ситуације о којој имамо некомплетне или делимичне информације.

УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

Као што је напоменуто, компетенције за демократску културу се у настави страних језика не мобилишу изоловано. Напротив, оне се, у зависности од конкретних задатака, образовних циљева и потреба, ангажују на сваком часу, уз потпуно подржавање природе предмета. Настава страних језика ученицима отвара врата ка новим световима, а то не обухвата само прагматично-функционалне аспекте учења језика већ и педагошке, личносне, интеркултурне, речју аспекте који код ученика подстичу формирање вредности, развијање вештина, знања и критичког разумевања, те усвајање ставова.